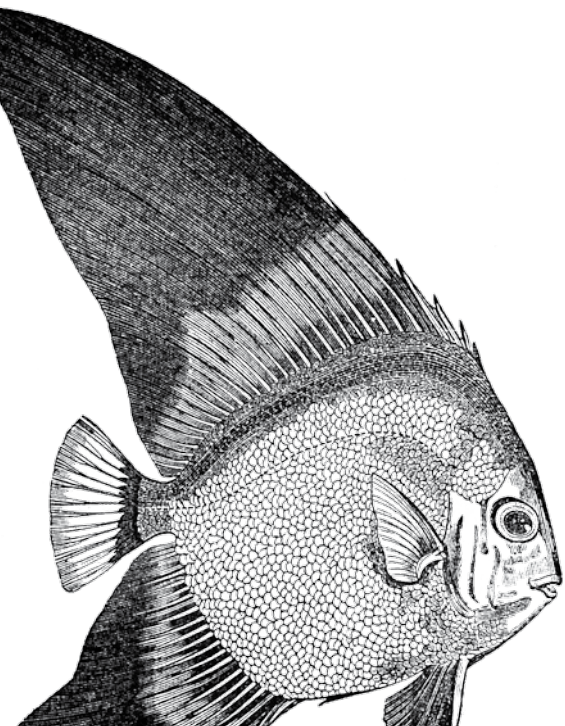

Skiriu visoms menininkėms – žinomoms ir nežinomoms

„Viliuosi, kad išeiti yra džiugu, ir viliuosi,
kad man niekada neteks grįžti.“

Frida Kahlo

*Kaip aš nestapiaru
pirmąją savo žuvis*

– Šok, Nora! Šok!

– Ne, Džidži, nešoksiu. Nė už ką!

Jūra – ryto saulės nutviekstas bekraštis mėlynas veidrodis, nužertas milijonais žaižaruojančių briliantų; Džidžis pastumia mane, ir aš skrendu. Rėžiuosi į skystą sidabrą be gailėsčio, tiksliai. Kaip peilio ašmenys. Smengu giliai, pro blizgančias žuvis, pro perregimas medūzas, plazdančias savo sijonėliais, suglumusius krabus ir gličius dumblius; mano akys atmerktos, kad viską matyčiau, taip pat ir jį, neriantį manęs pasitikti. Pamatau jį tiesiai priešais save, rudos jo garbanos, šiaušiamos srovės, stirkso į visas puses, išsprogusios akys vandenyje žiūri į mane, skruostai išpūsti, kad būtų lengviau sulaikyti kvapą. Aš tikriausiai atrodau lygiai taip pat juokingai. Jis apsideja mane abiem rankomis ir tada mudu iriamės aukštyn, vis aukščiau, nekvėpuojame dar sekundę, o paskui godžiai ryjame orą šūkčiodami ir taškydamiesi žalzganai mėlyname vandenyje.

– Devyniasdešimt sekundžių! – sako jis. – Geriau nei vakar!

Džidžį aš pažįstu seniai, tiek pat kiek ir pati save. Vasarą mes šitaip darome bemaž kasdien – mokomės sulaikyti kvapą ir tvirčiau jaustis po vandeniu. Tik tokiomis dienomis, kai įsisiaučia ypač stipri audra, kai jo tėvo laivas lieka doke – tik tada mes nesiartiname prie jūros. Šokinėti į vandenį man nepatinka, užtat patinka plaukti po vandeniu ir apžiūrinėti žalias jūros

gelmės. Džidžiui tenka mane pastumti – tai vienintelis būdas priversti mane šokti į jūrą. Mudu neva susibaramė, tada jis prašo manęs nerti. Aš atsisakau, tuomet jis pastumia mane, bet visada po akimirkos neria ir pats. Tai mūsų ypatingas ritualas, kurį susikūrėme bėgant metams, mažutė drama, galimybė pajusti nuotykių skonį.

Mūsų namų svetainėje stovi lakuotas bufetas, ten mano mama laiko visų artimųjų portretus: pradedant seniai išmirusiais protėviais ir baigiant pačiais jauniausiais šeimos nariais. Tarp kitų – ir mano nuotrauka: aš – blyškiu veidu, su ilgomis tamsiomis kasomis, krintančiomis ant nugaros. Ne, ne visai taip! Šitaip aš kartais įsivaizduoju save – panašią į Kartaginos įkūrėją ir karalienę Didonę, kurios portreto mozaikos reprodukciją man teko matyti. Tikrovėje aš apskritaveidė, tamsaus gymio, tamsrudžių garbanotų plaukų, kaip ir visi giminaičiai iš mamos pusės, ir žalių akių – kaip niekas kitas giminėje. Džidžis sako, kad mano akys – jūros spalvos, kaip tik tokio atspalvio žalumos kaip vanduo gelmėje. Vasaros dienomis, siausdama su Džidžiu paplūdimyje – kaip ir kiekvieną vasarą nuo tada, kai buvome šešerių – aš užmirštu savo trūkumą. Mama vadina tai „kreivumu“, bet sykį ji išvadino mane luoše – tėtį tai kaip reikiant įsiutino. Kai tėčio sesuo Tudorica tekėjo už Doru, architekto, kuris, būdamas keturiolikos, per traukinio avariją neteko dešinėsios rankos, mama tarstelėjo: „Tik šito mūsų šeimai ir trūko – dar vieno luošio.“ Man anuomet buvo vos dešimt ir tėtis labai supyko, mat suprato, kad kita luošė, kurią turi galvoje mama, esu aš. Jis stvėrė mane į glėbį, pamėtėjo į orą ir užriko mamai: „Ji visai ne luošė, moterie, ji – žvaigždė tarp žvaigždžių! Nedrįsk jos šitaip vadinti!“ Po to šito žodžio ji vengė, bet apie „kreivumą“ protarpiais vis užsimena, tarsi dėl apsigimimo aš pati būčiau kalta ar tai būtų kokia nors pelnyta bausmė.

Mano šeima triukšminga, patrakusi ir vaidinga. Nenuspėjama, skausminga ir kartais iki kaulo įkirstanti. Man neretai užkina noras sprukti nuo jos kuo toliau. Mes dėl to kaltiname komunistus ir „visas tragedijas, tekusias mūsų tautai“, bet aš manau,

kad nebūtume kitokie, net jei gyventume valdant Karaliui Sauli. Turime paslapčių, turime ir giminaičių, apie kuriuos kalbame tik pakuždomis. Pavyzdžiui, kad ir mano brolis dvynys Valentinas – jis gyvena ne su mumis Mangalijoje, o pas mamos seserį Raluką Bukarešte, mat jis neva esąs vunderkindas ir jam būtina gyventi sostinėje, nes tik ten būsimasis pianistas gali įgyti deramą išsilavinimą. Raluka karštai troško auginti Valentiną po ją pačią ištikusios tragedijos ir nuolat mygo mano tėvus, kad išleistų jį gyventi pas ją į Bukareštą. Iš pradžių – „keliems mėnesiams“, bet mėnesiai nejučia išėjo iki kelerių metų, o paskui atėjo ir devintasis dešimtmetis, mudviem abiem sukako penkiolika. Ūgtelėjusį brolių aš mačiau vos penkis kartus – kai jiedu su teta Raluka atvažiuodavo prie jūros per vasaros atostogas. Mama taip niekad ir nesusitaikė su Valentino netektimi ir iki šiol jaučia pagiežą seseriai už tai, kad „pagrobė“ jos sūnų, tad jo vardą ji visada mini tik pakuždomis, tarsi jis būtų koks šventasis, kurio vardo nevalia tarti be reikalo, nieku gyvu negalima minėti bet kada, kai tik užėina ant liežuvio.

Džidžis, kuriam jau suėjo šešiolika, svajoja tapti jūrininku, laivo kapitonu, kaip ir jo tėvas Luka. Jis įsivaizduoja plaukiojant jūromis tėvo sausakrūviu, gabenant geležies rūdą iš vieno uosto į kitą. Niekas nežino, iš kur atplukdoma geležies rūda ir kur ji iškeliauja toliau, bet mūsų miestas, Mangalija, didžiuojasi esant stambiausias Rumunijos jūrų uostas, o Džidžis didžiuojasi, kad jo tėtis – svarbus asmuo tame uoste. Per trumpus postovius, kai nedarba laive, Luka nedidele žvejų valtele vidury dienos dažnai išplaukia į jūrą; mums leidžia nardyti ir plaukioti po vandeniu, o pats meta tinklus ir traukia laimikį: karpus, eršketus ir visai smulkias žuvytes, vadinamas *guvizi* ir *hamsii*. Kadangi Džidžio šeima – turkai, gyvena jie kvartale už pašto, kur driekiasi plūktą raudona žemė, mažičius tinkuotus namelius supa daržai ir nedidukai vynuogynai – tarsi visai kitoks pasaulis, įterptas į miestą. Retsykiais Džidžis su šeima penktadieniais lankosi mečetėje, bet pats tvirtina, esą tai nieko ypatingo nereiškia. Pasak jo paties, turkai jie yra labiausiai dėl kitokio maisto ir dėl kalbos,

Mane persmelkia jausmas, lyg būtų sužydę abrikosų medžiai, žiedlapiai it sniegas leidžiasi ant Džidžio ir Noros vieną sodriai mėlynos jūros ir turkiškų saldėsių pavasario naktį. Akrobatė su nériniuota vestuvine suknia persilenkia dvilinka: milžiniškas fantastinis juodas ir baltas paukštis, jos galva lipte prilipusi prie dešinėsios čiurnos, tobulai tiesi kairioji koja stiebiasi aukštyn. Kiaurai mane praplasnoja pulkas žuvėdrų ir varnų, prietemoje šniokščia topazo mėlynumo jūra, graikiškų kolonų įrėmintą, mėnesienos užlieta vestuvių ceremonija, jaunavedžių galvas puošia jūros dumblių vainikai. Trūkmingai aimanuoja smuiko stygos, virkaudamos pažįstamą meilės ir nevilties melodiją, žaislinis klavesinas merkia akį pašiepdamas smuiko širdgėlą, viskas – tik pokštas, aplinkui – vieni klounai. Nuotaka paukštė tai susilenkia dvilinka, tai išsitiesia, susirango visu kūnu, skyla perpus – plunksnos, rožės, balandės, burtininko triukai – ir staiga iš to plazdesio išnyra Didonė su jaunamartės suknele. Mane apninka jausmas, lyg būčiau atsidūrusi tamsiame, šešėlių ir šikšnosparnių pilname urve. Mano akys svaidda žaibų strėles, Didonė suplazdena blakstienomis, pažvelgia tiesiai į mane ir nusišypso. Didonė, buvusi didžioji mano brolio dvynio Valentino meilė, širdžių daužytoja, cirko akrobatė – ir štai, ji šypsosi man čia, Tertro aikštėje.

Nora, grįžk namo!

1988-ųjų sausį, netrukus po savo gimtadienio, gavau storą laišką iš mamos: atrodė, kad laiškas buvęs atplėštas, išimtas ir veikiausiai perskaitytas, tada vokas vėl užklijuotas. Pagalvojus apie jo turinį, išvis labai keista, kad laiškas nukeliavo toliau Rumunijos sienos. Galbūt padėtis ir tikrai šiek tiek keitėsi, o gal mamai paprasčiausiai nerūpėjo. Diena Paryžiuje buvo lietinga, ir aš atplėšiau voką šlapiais, sustirusiais pirštais, dundėdama it pamišusi laiptais aukštyn į butą Lekurbo gatvėje. Ilgas mamos laiškas buvo arba tikras stebuklas, arba žinia apie ką nors baisaus: reikia manyti, sužinosiu arba apie kieno nors mirtį, arba apie kokį nors gyvenimą aukštyn kojomis verčiantį įvykį. Kad ir kaip skubėjau, vis tiek rodėsi, kad vokas veriasi per lėtai. Laiškas buvo skirtas man vienai ir prasidėjo štai tokiu mielu kreipiniu: „Nora, mano brangioji mergaite.“ Net žioptelėjau: mama kaip gyva nebuvo šitaip manęs pavadinusi.

Vakarais būna užvis blogiausia. Kai namuose temsta ir visuose kampuose ima telktis šešėliai, tada man norisi rėkte išrėkti, kaskart tą pat, kiekviename kambaryje: „Nora, grįžk namo, mano Nora, prašau, sugrįžk!“ Dabar, kai išsikraustė ir Valentinas, namai virto tarsi didžiuliu kapo rūsiu. Juos kiaurai košia vėjai, kiekvienas žingsnis atsiliepia dusliu aidu, tarsi ir mes jau būtume kadai mirę. Sandu kas vakarą pareina iš darbo vis labiau pavargęs, vakarieniaudamas prie stalo